

Олег БОНДАР

ВРАЖА УЩЕЛИНА

Пригодницький роман

Київ

УДК 821.161
Б81

Бондар О.

Б81 Вража ущелина : роман. — Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. — 476 с.
ISBN 978-617-520-156-5

Від знайомого офіцера контррозвідки шеф «Есмеральди» (фірми, яка займається розслідуваннями таємничих історій) Ігор Володимирович дізнається, що під час війни поблизу села Витязівка в ущелині, яку місцеві жителі називають Вражою, безслідно зник німецький загін, який вивозив з окупованої території награвовані скарби.

Перш ніж героям роману вдасться розгадати таємницю Вражої ущелини, де споконвіку безслідно зникали люди, їм доведеться пережити безліч неймовірних, страшних і захоплюючих пригод. Шукаючи сховані німцями скарби, випаде блукати підземеллями, вступати у двобій з ворогами, розплутувати інтриги вітчизняної спецслужби.

Містична Вража ущелина раз за разом готуватиме неприємні сюрпризи. Смертельні пастки чатуватимуть на кожному кроці, вибратися з яких інколи вдається лише дивом.

УДК 821.161

ISBN 978-617-520-156-5

© Бондар О., 2021

© Видавництво Ліра-К, 2021

ЧАСТИНА ПЕРША

КАМ'ЯНИЙ ЛАБІРИНТ

1

Легенька хмарка набігла на сонце. Тінь від неї змусила здригнутися й вкотре покартати себе за легковажність. Травень надворі — не найвагоміший аргумент, аби вирушати в дорогу лише в шортах та легенькій футболці. Мудрий, хто сказав, що погода визначається не за календарем. А можливо, ніхто й не говорив. Наловившись дрижаків, такої істини й самому второпати неважко.

— Далеко ще? — із нотками відчаю, бо повертатися надто пізно, запитав у мовчазного поводиря, котрий, попри дикунський вигляд, виявився розумнішим за мене: одягнувся у суконні галіфе, кирзові чоботи й, хоча неохайний на вигляд, зате теплий піджак.

Від одягу діда Прокопа тхнуло кінськими каштанами та іншою гидотою, але я щиро йому заздри́в і, не вагаючись, натягнув би його дрантя, якби він запропонував. Однак прояви любові до ближнього, як і мої проблеми, аборигена не проймали.

— Дійдемо... — лаконічно й вичерпне відповів на риторичне запитання, з яким я звертався щоразу, коли небесне світило меркло в туманному павутинні.

Отак і тупцювали, майже мовчки, уже години зо дві. Спочатку, як вийшли за село, витоптаною стежкою вздовж говірливого струмка, далі — навпростець, крізь вибалки, чагарники, інколи по пояс у засохлому торішньому бур'яні. Кілька разів перетинали ліщинові зарості та невеликі гайочки. Потім дійшли до лісу. На моє щастя, дід Прокіп не став одразу заглиблюватися у лячно холодний морок його тіні, і ми довгенько крокували серед рідких дерев узлісся, поки дісталися неширокої прогалини, куди й завернули.

— Тепер уже зовсім поруч, — зрадив звичці дід Прокіп, навіть не очікуючи чергового запитання.

Іти по влечаному торішньому листю неважко. Можливо, навіть приємно, якщо вдягнутися тепліше. Та, окрім мене, холоду не відчував ніхто. Високо у вітті безжурно щебетали птахи, під ногами метушилася комашня. Свято життя, та й годі...

Петляючи поміж товстими деревами, ми спустилися до глибокого яру, обминули густі кущі й неспішно піднялися крутим протилежним схилом. Сонце вже не досягало землі. Його промені безнадійно губилися в розкішній зелені, що майже непроглядним дахом нависала над головами.

Поволі я почав звикати до прохолоди, натомість з'явилися перші ознаки втоми. На ходу запалив цигарку, намагаючись не відставати від дідуся, котрий розмірено крокував попереду.

Піднялися вгору, перетнули поляну й знову занурилися в гущавину. Просуватися стало складніше. Ноги зачіпалися об опалі гілки, які з тріском розсипалися в порошок. Згодом ця канонада почала нервувати, бо, несподівано для себе, я помітив, що більше не чути втішливих пісень пернатих друзів, а листочки на деревах перешіптувалися поміж собою приглушено й насторожено.

А потім і листя зникло. Ми увійшли до мертвого лісу з голими стовбурами й страхітливо розіп'яtimi в усі боки, немов пазурі казкових страхіть, гілками. Під ногами — вогка земля з рідкими острівцями пожовклої трави. Того й гляди, з'явиться на очі щось із фольклору, на зразок бабусі Яги чи Чахлика Невмирушого...

Смішки смішками, а — страшнувато. Як ніколи раніше, забажалось повернути назад. Про холод я вже й не думав, забув про нього. Навпаки, гарячий піт збігав по тілу, залишаючи на футболці довгасті темні плями. Не знаю, чи від незвичної фізичної напруги, чи...

Я міцно замкнув страх у собі, намагаючись виглядати веселим і життєрадісним, бо діда Прокопа, здається, взагалі емоції не переймали. Він здавався спокійним і впевненим у собі. Тож і мені треба було зціпити зуби й тримати марку, навіть через силу.

Мимоволі спливали в пам'яті оповідки його односельців про те, що старий, коли й не продав душу дияволу, то з нечистю точно знався. І вони не викликали скептичної посмішки, як кілька годин тому. Натомість змусили серйозно замислитися над першоджерелами народних переказів й аргументовано доводити собі вірогідність реальних коренів їхньої появи. Адже в житті ще стільки таємничого й незвіданого...

Щодо самого діда Прокопа я й зовсім не сумнівався. Чомусь, окрім нього, ніхто не наважився стати моїм провідником. Навіть за великі, як для села, гроші. А дід Прокіп згодився одразу. Без оплати. Просто так. А хіба у наш час задарма щось робиться?

Мандрівка поміж мертвих монстрів тривала ще хвилин з двадцять. Аж раптом дід Прокіп зупинився.

— Отут усе й сталося... — мовив він, присів на повалений стовбур і неквапливо дістав із кишені брезентову торбинку із самосадам. Фабричних цигарок, як я встиг зрозуміти за час подорожі, він не визнавав принципово.

Я підійшов ближче й ледве стримався, аби не відсахнутися. За кілька кроків земля обривалася, переді мною роззявляла пащу глибока прірва. Далеко внизу валялися понівечені стовбури мертвих дерев, а круті схили їжачилися вкритими мохом гранітними брилами.

Ущелина — вузька, метрів двадцять завширшки, й від цього здавалася ще страшнішою. Її дна ніколи не досягали промені сонця, там завжди панував морок. Зате з протилежного боку страшна казка обривалася, і я з радістю побачив відрядну для душі зелень.

— Коли німці втікали, наш партизанський загін напав на частину, що зупинилася в селі. Для фашистів наша поява стала несподіванкою. До фронту лишався не один десяток кілометрів, вони навіть не думали опиратися. Порозбігалися, хто куди... Чоловік із тридцять ми загнали до ущелини... Жоден із неї не вийшов. Потім нас за цю операцію медальками нагородили...

От вам і мовчазний дід Прокіп... Я й гадки не мав, що він був учасником подій, які чомусь так зацікавили мого шефа, директора й співвласника приватної пошукової фірми «Есмеральда» Ігоря Володимировича. Саме він загнав мене у цю глухомань, аби я на місці довідався про подробиці. А ідею шефу подав котрийсь із його друзів, який натрапив на інформацію, перериваючи розсекречені документи з архівів колишнього КДБ. В Ігоря Володимировича скрізь є свої люди, навіть у спецслужбах...

— Ви їх усіх перебили? — запитав, намагаючись не видавати нервового напруження. Адже ствердна відповідь звела б нанівець усі наші сподівання.

Фірма «Есмеральда» — одна з небагатьох, якщо не єдина, котра не любить ясності, зате обожнює всілякі таємниці. За недовгий час роботи в ній я встиг зрозуміти, що лєвова частка її діяльності спрямована на пошук скарбів на замовлення клієнтів. Також працівники займаються розслідуванням загадкових історій. Звісно, коли від цього є зиск, або

якщо клієнт оплачує роботу. Буває, що й заради власного задоволення, тільки — рідко. Фірма ж має за щось існувати...

Історію, пов'язану з Витязівкою, а саме так називалося село, поблизу якого вона начебто сталася, Ігор Володимирович, швидше всього, відніс до неперспективних, тож і відправив розбиратися мене, недосвідченого стажиста, вчорашнього випускника істфаку. І треба ж, одразу таке щастя — відшукати живого свідка...

От тільки чи виправдає він мої потаємні сподівання? Від відповіді старого чимало залежало в моїй подальшій кар'єрі...

Дід Прокіп з відповіддю не поспішав, і що далі затягувалася мовчанка, тим більше я нервував. Старий скрутив ще одну цигарку, чиркнув сірником, глибоко затягнувся міцним димом.

— У тому то й справа, що — ні... — мовив нарешті, і моє серце радісно затріпотіло.

— Що ж із ними трапилось?

— А біс його знає... — сплюнув старий. — Ми оточили їх звідусіль. Діватися їм було нікуди. Але клятві фашисти немов крізь землю провалилися...

— Хіба ж таке буває?

— От і ми думали, що не буває. І «смершівці», як наші прийшли, теж не повірили. Допитували нас, немов «ворогів народу»... Потім наказали тримати язика за зубами, повішали по медальці й погнали на фронт. Так і вийшло, що начебто ми німців порішили...

— Невже досі ніхто не проговорився?

— Кому ж охота на рожен лізти? Можливо, десь байки й тривали... Нас усіх приписали до військової частини, навіть не перевдягнули, одразу — в бій... У кого зброю не відібрали — добре, інші — з голими руками, у німця здобувати... Додому мало хто повернувся...

— То, виходить, через цю історію люди й бояться сюди ходити?

— Недобрим це місце вважається давно. Недаремно ущелину Вражою охрестили. Ще мій дідусь заповідав обминати її. Чому, точно сказати ніхто не може. Однак, всілякі дива тут і досі інколи трапляються...

— Які?

Поки дідусь перебував у настрої, я намагався вивідати якомога більше.

— Ох, і допитливий ти, хлопче. Зізнайся, не просто так сюди приїхав? Щось, мабуть, чув?

— Ну що ви, дідусю... — сподіваюсь, обурення моє виглядало переконливим. — Я ж — етнограф. Збираю всілякі історії, записую їх...

— Як Шурик у кіно? — посміхнувся дід Прокіп, показуючи обізнаність із класикою кінематографа.

— От-от, — поспішно згодився я, радіючи, що не доведеться пояснювати старому, що таке етнографія і з чим її їдять.

— Ну, коли так... Люди в цьому місці зникали давно. Тому й обходять Вражу ущелину стороною, і має вона недобру славу. А історія з німцями мала продовження. Кажуть, «енкаведисти» по гарячих слідах прислали сюди своїх працівників, аби вони ретельно все розслідували. Напевне, наші розповіді таки навіяли сумнівів. Та й часи були не ті, що зараз, будь-яка інформація прискіпливо перевірялася...

— І вони щось знайшли?

— Того ніхто не відає, бо й самих «енкаведистів» досі не відшукали... А ще був випадок. Заблукала тут дівчинка. Чи сім, чи вісім рочків їй було... З міста на канікули до бабусі приїхала... Кілька днів її розшукували — марно. А потім сама з'явилася. Де була, й що з нею сталося, згадати не могла. Сказала тільки, що вивів її до села дядько в залізному шоломі і з автоматом. Такий, як у кіно про німців показують...

Десь у глибині ущелини гепнуло, можливо, камінь скотився, але я сіпнувся від несподіванки.

— Дідусю, а вам не страшно сюди приходити?

— Мені, що... Я свій вік прожив. Це вам, молодим, боятися треба...

Назад до села поверталися мовчки. Дід Прокіп, ледве відійшли від ущелини, одразу втратив цікавість до слів і перевтілювався у звичного похмурого мовчуна. Але й почутого від нього було досить, аби серце моє сповнювалося радістю від відчуття добре виконаної роботи...

2

Усупереч очікуванню, Ігор Володимирович мого оптимізму не поділяв.

— Ну й що? — сказав він. — Усього-на-всього ще одна байка, яка абсолютно нічого не доводить...

— Але ж усе підтверджується, — наполягав я, відчуючи, як кішки шкребуть від незадоволеної образи. — Я ж знайшов живого свідка...

— Як для етнографа, непогано, — Ігор Володимирович сидів за величезним письмовим столом, відгородившись ним, немов муром від противника. — Можеш згодом написати нарис і продати його якійсь газетці, але...

У цей час задзеленчав телефон. Шеф перервав монолог, із кислою міною вислухав невидимого співрозмовника, буркнув у відповідь незрозуміле й знову зосередився на своїй персоні.

— Я вважаю, було б доцільно дослідити ущелину із застосуванням спеціальної техніки...

— Цікаво-цікаво... — роздратовано мовив Ігор Володимирович. — Тільки хто нашу роботу оплатить?.. Хоча, звісно, коли хочеш, можеш займатися за власний кошт...

Мене такий варіант не влаштовував. Я нічого не маю проти дармової роботи, якщо вона приносить хоча б моральне задоволення, але їсти також хочеться...

— Виходить, я даремно марнував час?

Ігор Володимирович, певне, згадав, що не я напрошувався у відрядження, а таки він мене туди відіслав.

— Добре, не горячкуй, — примирливо сказав він. — Ти все зробив правильно...

Потім знову взявся за телефон. Набрал якийсь номер.

— Сергію? Тебе ще Витязівка цікавить? Так, дещо є. Небагато, але... Начебто, підтверджується... Ну, добре, я підішлю свого стажиста, він розкаже...

Поклавши слухавку, шеф звернувся до мене:

— Скверик біля ресторану «Весна» знаєш?

— Звісно.

— Іди, сідай на лавочку й чекай. До тебе підійде чоловік. Він триматиме газету. Звати його Сергієм Івановичем. Розповіси йому все. Можливо, він щось і порадить...

— А хто такий Сергій Іванович? — запитав я, хоча й сам здогадувався.

— Офіцер контррозвідки. Він нам і підкинув цю гнилу справу...

3

Сергій Іванович, можливо, й не був приємним співбесідником, але слухачем виявився уважним. Ми добре провели час у кав'ярні, де він щедро напував мене кавою з коньяком. На відміну від шефа, контррозвідник до моїх слів поставився серйозно, без зайвого скепсису.

— Значить, кажеш, лишився живий свідок? Це дуже добре... — підсумував мою розповідь, хоча я й не зміг зрозуміти, що він вважає до-

брим. Здогадуючись, що таких людей негоже турбувати запитаннями, все ж не стримався:

— Чому ця історія вас цікавить?

Сергій Іванович через специфіку роботи, мабуть, дійсно не звик ділитися інформацією, та він швидко впорався з миттєвою розгубленістю.

— Поки не можу сказати нічого певного, але сам мусиш розуміти: у кожній справі має бути цілковита ясність. А тут — суцільні загадки. Люди зникають... Та й чутки нездорові ходять...

Не скажу, що його відповідь задовольнила мою цікавість, та на більшу конкретику сподіватися годі.

Сергій Іванович замовив ще по «сто», і я зрозумів, що розмова не закінчена.

— Ти, Богдане, молодець! — начебто сп'янівши сказав він. Тільки я все одно не повірив, бо прочитав чимало детективів і знав, так просто від двох-трьох чарок працівники спецслужб не п'яніють. — Ти добряче виконав свою роботу. Але це — тільки початок. Тож хотів би попрохати...

— Якщо це — спроба мене завербувати, я — категорично проти, — на відміну від співбесідника, мій язик заплітався по-справжньому.

— Ну, що ти... Це нічого, що я на «ти»? Ми майже ровесники...

Я не заперечував.

— Так от, Богдане, нас дуже цікавить усе, що стосується Витязівки й подій навколо неї. Тебе там уже знають. У тебе чудова «легенда». Якби ти там пожив деякий час... Відпочив, порибалив... Ну й порозпитував... Про ущелину, про німців, про партизанів... Про людей, які зникли...

— Що, й зараз зникають?

— Місцеві, наскільки мені відомо, ні. Вони до ущелини не ходять. А от приїжджі... Важко сказати... Бо, хто знає, де й що трапляється? До того ж, мене цікавить, чи не з'являються там іноземці?

— Розумію. Але я — людина підневільна. І не настільки багата, аби дозволити собі відпочинок...

— Коли ти не проти, я домовлюся з Ігорем Володимировичем. Він надасть відпустку й повністю її оплатить.

— Виключено, — заперечив я. — Я працюю лише перший місяць і на відпустку ще не заробив.

— Не проблема. Не вийде з відпусткою, поїдеш у відрядження.

— Я не заперечую, але...

— Ніяких «але». Можеш не хвилюватися. Твій шеф нічого проти не матиме...

Я удав, що повірив. Ми допили коньяк і розійшлися, як водиться в шпигунських романах, поодинці й у різні боки.

4

Наступні кілька днів я марно очікував на ознаки особливої уваги з боку шефа «Есмеральди». Він немов забув про моє нещодавнє відрядження. Натомість відіслав мене до архіву вишукувати дані по історії іншого населеного пункту. Тож і розмова з офіцером контррозвідки за рутинною трудових буднів почала потроху вивірюватися з голови. Попри повагу до вітчизняної спецслужби, я дійшов висновку, що Сергій Іванович дещо переоцінив свої можливості впливу на мого шефа.

Але, як з'ясувалося, передчасно. Після вихідних, ледве я з'явився в офісі, Світлана, співвласниця фірми й, мабуть, не остання особа в приватному житті Ігоря Володимировича, повідомила, що той бажає зі мною поспілкуватися.

Я не надто просунувся у складанні історичної довідки, тож очікував на заслужений наганяй. Однак, мова пішла про інше.

— Про що ви говорили з Сергієм Івановичем? — коли я зачинив за собою двері суворо запитав шеф.

— Розповів йому, що ви веліли... — дещо розгублено пролопотів я.

— Ну і?..

— Він попросив, щоб я йому допоміг...

Ігор Володимирович деякий час мовчки гриз ковпачок авторучки.

— І все? — запитав крижаним голосом.

— Так. Він сказав, що деталі обговорить із вами.

Нестерпно довго шеф пронизував мене підозрілим поглядом, немов намагався загіпнотизувати. Я зовсім розгубився. Відчуття було таким, начебто в чомусь перед ним провинився.

— Розумієш, Богдане, біда в тому, що я тепер не знаю, наскільки тобі можна довіряти. Після розмови з такими людьми, як Сергій Іванович люди міняються... Але ти — хлопець молодий і, як мені здається, ще не зовсім зіпсований. Скажи-но мені, тільки відверто, на кого ти збираєшся працювати? На фірму чи на Службу безпеки?

Питання з тих, на які відповіді неможливо. Найщиріші слова, за бажання, сприйматимуться за фальш. І чим більше виправдовуєшся, тим непереконливішим це здається.

— Ігорю Володимировичу, я — людина проста. Дитя свого часу. І працюю на того, хто мені платить. Сумніваюся, щоб СБУ розщедрилася, відтак можете цілком на мене покладатися.

Напевне я вибрав єдино правильну тактику. Ігор Володимирович належав до категорії людей, для яких фінансове питання у будь-яких ситуаціях відіграло вирішальну роль. Для нього моя відповідь пролунала більш, ніж переконливо. Погляд шефа потеплішав, він навіть посміхнувся. Запропонував присісти в крісло біля журнального столика і, що зовсім неймовірно, власноруч увімкнув електричну кавоварку. Запропонував мені цигарку й уместився в сусідньому кріслі. А коли кава закипіла, наповнив дві чашечки, одну з яких підсунув до мене.

Я зрозумів, що розмова буде тривалою і довірливою. Звісно, довірливою настільки, наскільки це взагалі можливо між начальником і підлеглим.

— Я не перший день знаю Сергія, — після символічного ковтка кави мовив шеф. — Перекоаний, у цій справі далеко не все чисто. Інакше, чому б їх приваблювала Витязівка? Що, в них інших справ бракує? Я дещо прозондував зі своїх джерел. Зустрівся з людьми, поспілкувався і, знаєш, цікава вимальовується картина. В ущелині зник не простий німецький загін. Частина, яку начебто розгромили партизани, вивозила до Німеччини архіви й награвовані цінності. Не виключено, деякі з них вдалося приховати. В усякому разі, німці зникли безслідно, а цінностей, здається, досі ніхто не знайшов. Тому я хочу, щоб ти пам'ятав: якщо за нашої допомоги, або навіть за присутності когось із працівників нашої фірми їх буде знайдено, ми на законних підставах претендуватимемо на двадцять п'ять відсотків вартості скарбу. Звичайно, і ти в накладі не залишишся. Премію я гарантую. До того ж у разі успішного завершення справи, ти одразу станеш повноцінним працівником фірми з вельми пристойним окладом...

— Що я маю робити?

— Нічого, окрім того, що попросить Сергій Іванович. Я впевнений, ти не довго будеш сам. Якщо вони активізували роботу, там обов'язково з'явиться хтось із їхніх працівників. Тому головне для тебе — бути в курсі всіх подій і, якщо станеться дійсно цікаве, маєш інформувати мене, аби я одразу залучив наших юристів.

— Але ж, наскільки я зрозумів, головне там — не скарб, а містика. Зникнення людей...

— Одне одному не заважає. Містика — містикою, скарби — скарбами... Спецслужба — не благодійницька організація, щоб заради кількох

зниклих людей здіймати такий кіпіш. У них вагоміший інтерес. Нутром чую... А я своїй інтуїції довіряю. Тож їдь, відпочивай, дивись, слухай... Можливо, яюсь і я завітаю до тебе. Порибалити... І не забувай, що відрядження тобі оплачує фірма «Есмеральда»...

5

— Гадаю, ти вже знаєш, чим насправді займався німецький загін? — після чергової чарки коньяку довірливо сказав Сергій Іванович. — Те, що цінності, які вивозили німці, не були знайдені, одна справа...

Часи змінюються, а методи лишаються тими самими. Тотальне прослуховування мирних громадян, як я переконався, й досі зоставалося на озброєнні вітчизняної спецслужби. Але вголос нічого такого не сказав.

— Так от, — продовжував Сергій Іванович, — скажу тобі більше. Деякі з речей, котрі могли бути у німців, нещодавно впливли на аукціоні в одній із західних країн...

— Невже? — щиро здивувався я. — Виходить, їх таки встигли вивезти?

— Не зовсім із тобою згодний. Виключено, щоб це сталося під час війни. Є припущення, що викрадені з музеїв та храмів цінності переправляються за кордон уже в наш час.

— Про які цінності йдеться?

— Кілька старовинних ікон, до війни вони значилися у фондах обласного музею... Отже, ще раз наголошую, мене цікавить будь-яка інформація, навіть дріб'язкова... До речі, можливо, я завітаю до тебе на кілька днів. Порибалимо, відпочинемо...

Чудова перспектива!

Я уявив нашу дружну компанію: себе, шефа, Сергія Івановича, як ми уважно стежимо за поплавками, водночас пильно наглядаючи одне за одним...

6

Ігор Володимирович не поскупився і повністю профінансував відрядження на два тижні, навіть бензином заправив. Я відчував себе майже Рокфеллером, бо самі тільки добові майже вдвічі перевищували місячну

зарплату стажиста. Накупляв усіляких продуктів, наповнив ними багажник древнього «Запорожця» і наступного ранку вирушив у дорогу.

Їхати далеченько, близько двохсот кілометрів, та ще треба було зробити чималий гак до райцентру, аби домовитися про житло. Під час попередніх відвідин Витязівки я познайомився з приємним подружжям — Володею й Наталкою. Вони поралися на земельній ділянці, яка дісталася їм у спадок від батьків і запропонували, якщо захочу пожити в селі, здати недорого хатину. Все одно пустує. Подружжя давно мешкало в райцентрі й доглядати за хатою нікому...

Звичайно, житлове питання без проблем можна вирішити і в самій Витязівці. Порожніх будинків там малося чи не більше, ніж заселених, але мені надто сподобалася та садиба. Просторий двір, устелений, мов килимом, ніжною зеленою травичкою, фруктовий сад і, головне, величезний став прямо за городом. Також мені імпонувала відсутність людей. З одного боку — пустир зі старим цвинтарем, а найближчі сусіди аж через дві хати. Житиму, неначе на безлюдному острові. А хто в моєму віці не мріє хоча б трішки відчути себе Робінзоном?

З Володею домовилися швидко й без проблем. Він запросив символічну ціну, лише за електроенергію я мав платити за лічильником. А вже через годину я став повновладним господарем затишної кімнати, в якій, окрім ліжка зі старим матрацом, стола, ще дореволюційної скрині й двох табуреток більше нічого не було. Мене таке сповна задовольняло. Спартанський спосіб життя інколи також іде на користь...

* * *

Перші дні, проведені на новому місці, новин не принесли. Успіхи спостерігалися хіба що у плані відпочинку. Зранку я рибалив, потім готував їжу на газовій плиті із балоном, купався у ще по-весняному прохолодній воді, загорав під уже майже по-літньому пекучим сонцем. Увечері блукав довгими вулицями й під приводом купівлі свіжого молока, чи ще чогось знайомився з місцевими мешканцями.

Ставилися до мене доброзичливо, привітно, однак спроби вивідати щось по темі, яка цікавила, були марними. Селяни або нічого не знали про Вражу ущелину, або ж не хотіли ділитися знаннями зі стороннім.

Витязівка — село велике, хоча проживає в ньому не більше сотні мешканців. Дві вулиці розтягнулися на кілька кілометрів, подолати їх пішки з одного кінця в інший не так і легко. За радянської влади кілька хуто-

рів об'єднали в одне село, аби чиновникам легше керувалося. Малися неповна середня школа, напіврозвалений клуб та продуктовий магазин із вкрай обмеженим асортиментом: «кілька в томаті», вироблена невідомо де й коли, крупи, бруски господарчого мила, поржавілі цвяхи й інший непотріб. Люди, як і раніше, їздили скуплятися до райцентру. А віанням новітніх часів стала зруйнована ферма й безліч порожніх хатин, господарі яких помирали або ж подалися до міста в пошуках кращої долі.

Щоправда, деякі ознаки капіталізації спостерігалися. Витязівка мала двох фермерів, які орендували по кілька паїв в односельців, але, як на мене, особливих успіхів у веденні сільського господарства не досягли. Віддаленість від великих населених пунктів робила село непривабливим навіть для усюдисущих «варягів». І хоча більшість колишніх колгоспних земель за звичкою й засівалася, бур'яни на них ростили рясніше, ніж культурні рослини.

Не мала Витязівка й представництва місцевої влади. Сільрада, що об'єднувала кілька таких самих, всіма забутих сіл, знаходилася кілометрів за п'ятнадцять, і свої проблеми мешканці, зазвичай, вирішували самотужки.

Населення складалося переважно з пенсіонерів, які перебували у кращому становищі, ніж молодь. Пенсію, хоч і нерегулярно, платили. Інші перебивалися, як могли: жили коштом присадибних ділянок, продаючи за безцінь вирощені продукти та живність перекупникам із райцентру, займалися рибним промислом і браконьєрством. Благо, ставки ще ніхто не орендував, а влада — надто далеко, аби слідкувати за дотриманням норм відстрілу дичини.

Оце майже й усе, про що вдалося дізнатися. Якби надбану інформацію розширити й поглибити, вийшла б непогана наукова робота про устої сучасного неперспективного села, тільки мене цікавило зовсім інше...

7

Переломною стала четверта ніч.

Мушу сказати, ночами переваги самотнього існування відсувалися далеко на задній план. Натомість приходив підступний містичний страх. Тиша переставала бути тишею. У ній постійно відчувалася чиясь присутність. Звуки, на які при денному світлі увага не звертається, набували підкресленої різкості й значущості. Шерхотіння, потріскування,

незрозумілий стукіт і цілковита темрява, у якій, без сумніву, таїлося зле і страшнуче...

Моторошно... Лячно... Не треба особливої фантазії, аби повірити в домовиків чи іншу нечисть...

Щовечора, а лягати намагався якомога раніше, я міцно замикав запори, клав під ліжко сокиру (ненадійний, та все ж захист) і з головою закутувався у ковдру. Соромно зізнатися, поведився, немов мале дитячко. Але й таким чином заснути вдавалося не одразу. Віття дерев шурхотіло об дах, і я здригався від жаху, десь скрипнула стара дошка, і я зривався з ліжка в холодному поту, чиїсь голоси долинали, можливо, з іншого боку ставка, а мені ввижалося, нібито хтось таївся біля вікна...

Оманливі безпідставні страхіття вимотували мене, вранці я прокидався розчавленим, мов лимон. Але радісні промені сонця швидко стирали з пам'яті неприємні відчуття. Молодий організм брав своє, і я знову насолоджувався життям, аж поки починало сутеніти.

Тієї ночі все було по-іншому. Близько опівночі я дійсно почув голоси. Не уявні, справжнісінькі. І не десь далеко, а зовсім поруч. Здається, за кущем бузку, що відгороджував подвір'я від вулиці.

Голоси були дитячі й зовсім мене не злякали. Навпаки, після тривалого безсонного тремтіння, почувши їх, я навіть заспокоївся. Приємно усвідомлювати, що, окрім усілякої бісовщини, яка, здається, оточила звідусіль, поруч знаходяться й живі люди. А людей, як не дивно, я остерігався значно менше, ніж містичної нечисті.

Осмівивши, я увімкнув світло у заскленій веранді, запалив цигарку й вийшов на подвір'я.

— Добридень, дядьку! — одразу привітав мене дзвінкий хлопчачий голос.

— Привіт, коли не жартуєш, — обізвався і я.

— Не пригостите цигаркою? — пролунав голос уже іншого невидимого співбесідника.

— А мама палити дозволяє?

Хлопчакам років десять-дванадцять, не більше, але я не надто переобтяжував сумління мораллю, бо й сам почав балуватися цигарками десь у такому віці. Не почувши загрозливої суворості, хлопчаки посміливішали й наважилися постати перед моїми очима в освітленому вікном квадраті. Вони були майже однакового зросту, тільки в одного волосся темне, а в іншого — русаве, та ще й вуха відстовбурчені, немов локатори. Одягнуті у ватяні фуфайки, той, що темніший — у джинси, заправлені в кирзові чоботи, його товариш — у спортивні штани й кросівки.